

Nr 21.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift; given Solliden den 19 augusti 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

Thorwald Bergquist.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Solliden den 19 augusti 1940.

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, ERIKSSON BERGQUIST.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och folkhushållningsdepartementen anför föredraganden, statsrådet Bergquist:

I skrivelse den 18 juni 1940 hemställde *statens livsmedelskommission*, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till förstärkning av lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift anvisa 7,000,000 kronor, vilket belopp ansågs erforderligt för att möjliggöra utlämnande av lån för inköp av 5,000 gasgeneratorer för jordbrukstraktorer. I skrivelsen hemställdes tillika, att sådan ändring måtte vidtagas i gällande bestämmelser angående lån från nämnda lånefond, att låntagaren skulle kunna under vissa förutsättningar tillerkännas bidrag till lånets återbetalning.

Den 1 juli 1940 avgav *kommerskollegium* utlåtande över kommissionens framställning, därvid kollegiet bland annat framhöll, att en utökning av

Bihang till urtima riksdagens protokoll 1940. 1 saml. Nr 21—22.

låneverksamheten i den omfattning som kommissionens förslag förutsatte skulle nödvändiggöra en högst betydande personalökning för kollegiet.

I anledning av kommerskollegiets yttrande avgav *livsmedelskommissionen* förnyat förslag i ämnet, avseende att köpare av gasgeneratorer till jordbrukstraktorer skulle erhålla vissa prisnedsättningar.

Härefter uppdrog Kungl. Maj:t den 12 juli 1940 åt Svenska gengasaktiebolaget att snarast möjligt anskaffa intill 7,000 gasgeneratoraggreat för, bland andra, jordbrukstraktorer att av bolaget försäljas under iakttagande av de särskilda föreskrifter Kungl. Maj:t kunde komma att meddela.

Enligt tillgängliga uppgifter uppgår priset för en gasgenerator för jordbrukstraktor till 1,450 kronor jämte kostnaderna för tillbehör samt påmontering och erforderliga ändringsarbeten på traktorn.

För att påskynda inköpen av gasgeneratorer till traktorer beslöt Kungl. Maj:t sedermera den 19 juli 1940, att viss del av kostnaderna för tillverkning av intill 5,000 av ifrågavarande gasgeneratorer skulle bestridas av statsmedel sålunda, att för de jordbrukare, som senast den 10 augusti 1940 beställde aggregat, priset skulle nedsättas från 1,450 till 1,000 kronor. Tillika förklarade sig Kungl. Maj:t framdeles vilja till prövning upptaga frågan om förstärkning av lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift. Till bestridande av kostnaderna för ovannämnda prisnedsättning anvisade Kungl. Maj:t ett belopp av högst 2,250,000 kronor från det å förskottsstaten för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1940/41 under elfte huvudtiteln uppförda förskottsanslaget till Allmänna utgifter för försvarsberedskap: Allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder. Slutligen anbefalldes statskontoret att, på rekvisition i mån av behov, utanordna nyssnämnda belopp till Svenska gengasaktiebolaget, som ägde använda medlen för därmed avsett ändamål, samt uppdrogs åt Svenska gengasaktiebolaget att i samråd med statens livsmedelskommission vidtaga erforderliga åtgärder för tillhandahållandet av ifrågavarande gasgeneratorer.

I den till innevarande års urtima riksdag avlåtna propositionen nr 1 med förslag till tilläggsstat I, bilaga 7, punkt 1, föreslog Kungl. Maj:t på hemställan av chefen för jordbruksdepartementet riksdagen att för täckande av nyssnämnda utgiftsbelopp till bidrag till anskaffande av gasgeneratorer för jordbrukstraktorer för budgetåret 1940/41 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag å 2,250,000 kronor.

Beträffande det närmare innehållet i förberörda skrivelser hänvisas till nämnda proposition.

I skrivelse den 20 juli 1940 hemställde *kommerskollegium*, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att såsom kapitalökning för förenämnda lånefond anvisa ett reservationsanslag å 2,000,000 kronor. I en sedermera från kollegiet avlämnad promemoria gjordes framställning om beloppets höjande till 4,000,000 kronor. I promemorian framhölls, att vid denna beräkning av medelsbehovet hänsyn icke tagits till medelsbehovet för lån till jordbrukstraktorer.

I skrivelsen anfördes bland annat följande.

Det belopp, som kan beräknas disponibelt för kommande låneansökningar uppgår för närvarande blott till omkring 281,000 kronor. Ehuru givetvis icke något med bestämdhet kan förutsägas rörande det allmänna läget utveckling, läser emellertid det antal ansökningar, som kan beräknas komma in de närmaste månaderna, böra antagas uppgå till omkring 300 per månad, motsvarande ett sammanlagt sökt belopp av 600,000 kronor per månad. En förhandsuppskattning av antalet låneansökningar för de närmaste fem månaderna skulle i enlighet härmed giva vid handen, att ifrågavarande ansökningar kunde antagas komma att uppgå till sammanlagt 1,500 stycken. En summa av 3,000,000 kronor skulle följaktligen motsvara det sökta beloppet för dessa fem månader.

För täckande av detta lånebehov synes emellertid för närvarande kunna anses tillräckligt med en summa av blott 2,000,000 kronor. Först och främst kunna som hittills en del av ansökningarna beräknas komma att återtagas etc., och vidare lära åtskilliga av de blivande lånen icke komma att lyftas förrän tidigast våren 1941.

I promemorian uttalades:

I kommerskollegiets skrivelse av den 20 juli 1940 räknades med en kapitalökning till gasgeneratorlånefonden på 2,000,000 kronor. Därvid utgick kollegiet från en tillströmning av 300 ansökningar per månad, motsvarande för de återstående fem månaderna augusti—december av år 1940 1,500 ansökningar och ett sökt lånebelopp under samma tid av 3,000,000 kronor (2,000 kronor per ansökan). Sedan denna kalkyl gjordes har emellertid tillströmningen av ansökningar betydligt tilltagit. Mot 335 inkomna ansökningar under juni och den antagna medelsiffran av 300 per månad bör sättas juli månads nu kända verkliga siffra av cirka 650 ansökningar. Enligt uppgifter från bränslekommissionens gengasbyrå synes också den över ett stort antal verkstäder spridda produktionen av gengasaggregat efterhand växa. Med reservation självfallet för de ändringar, som en omkastning i världsläget kan medföra, torde numera lånebehovet intill eventuellt nytt anslag kan utverkas av 1941 års lagtima riksdag ej böra sättas lägre än till 4,000,000 kronor.

Av tidigare anvisade lånekapital, 2,200,000 kronor, beräknades den 20 juli 1940 återstå allenast 281,000 kronor, ett belopp som måste antas komma att helt åtgå till lån beviljade på grund av ansökningar inkomna redan under juli månad.

Statens bränslekommission har i ärendet avgivit yttrande den 9 augusti 1940. Kommissionen har i sitt yttrande tillstyrkt det från kommerskollegium avgivna förslaget, att ett belopp av 4,000,000 kronor ställdes till förfogande såsom kapitalökning för ifrågavarande fond. Under framhållande, att vid beräkningen av medelsbehovet hänsyn härvid icke tagits till behovet av medel till lån för jordbrukstraktorer har kommissionen vidare föreslagit, att för detta ändamål ytterligare anvisades belopp av 2,500,000 kronor. I förevarande sammanhang har kommissionen även framlagt förslag om vissa ändringar i nu gällande villkor för erhållande av lån från fonden, avseende dels befrielse för lånesökande att ställa säkerhet för lån, och dels en begränsning av amorteringstiden från sex till tre år. Härom har kommissionen närmare anfört:

Vad enligt gällande bestämmelser stadgas om skyldighet för lånesökande att ställa säkerhet för lånebeloppet, måste för många sökande framstå såsom

alltför betungande. På grund av det rådande försörjningsläget böra alla åtgärder vidtagas, som kunna underlätta anskaffningen av gengasverk. En föreskrift av innehåll, att kommerskollegium, när skäl därtill äro, äger bevilja ansökan om lån utan hinder av att säkerhet ej ställts, synes därför bränslekommissionen värd att tagas i övervägande. I många fall torde beträffande en lånesökande, vilken har svårigheter att skaffa fullgod säkerhet, kunna införskaffas sådana upplysningar, att kravet på säkerhet kan eftergivnas. Härvid är tillika att märka, att de bilar, på vilka inmonteras gengasverk, åtminstone till en början komma att utnyttjas i sådan utsträckning, att deras innehavare därigenom beredas goda möjligheter till återbetalning av ett erhållet lån. Bränslekommissionen förutsätter emellertid, att kommerskollegium vid beviljandet av sådan eftergift, varom nu är fråga, jämväl tager hänsyn till angelägenheten ur samhällssynpunkt av det transportbehov, som skall fyllas med det fordon, för vars förseende med gengasverk lån sökes.

Jämväl i fråga om amorteringstidens längd vill bränslekommissionen föreslå en ändring av gällande föreskrifter. En amorteringstid av sex år från det lånet beviljades synes nämligen bränslekommissionen alltför lång. Bränslekommissionen vill i stället förorda en bestämmelse av innehåll, att lånet skall börja amorteras nio månader efter den tidpunkt det beviljats och därefter en gång i kvartalet. Om amorteringsbeloppet sättes till en tiondel av lånebeloppet kommer på detta sätt lånet att vara återbetalat inom tre år från beviljandet.

*Före-
draganden.*

Med hänsyn till den starkt ökade övergången från bensindrivna till generatorgasdrivna motorfordon, som blivit en följd av krisen, torde en förstärkning av lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift bliva nödvändig. Bränslekommissionen har förordat en ökning av fondens kapital med 6,500,000 kronor. Med godtagande av denna kommissionens beräkning vill jag tillstyrka att detta belopp nu äskas för att kunna möta det växande behovet av lån. För att undanröja de svårigheter, som enligt vad kommerskollegium uttalat torde komma att uppstå för ämbetsverket att medhinna granskningen och prövningen av det stigande antalet låneansökningar, synes ändamålsenligt att ansökningarna om lån ingivas till kristidsstyrelserna och där underkastas erforderlig granskning. Ansökningarna torde därefter av styrelserna i fullständigt skick och med eget yttrande för avgörande böra överlämnas till kollegiet. För att ytterligare lätta kollegiets arbetsbörda torde det böra övervägas att överlåta åt styrelserna att sluligt pröva frågan om säkerheterna. Även andra utvägar för att underlätta behandlingen av låneärendena kunna ifrågakomma. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att härom närmare bestämma. Den av bränslekommissionen föreslagna ändringen av lånevillkoren beträffande ställande av säkerhet synes mig böra genomföras. Jämväl torde amorteringstiden böra förkortas till av kommissionen föreslagna tid, varvid amorteringen bör ske kvartals- eller halvårsvis. I likhet med bränslekommissionen anser jag vid eftergivande av kravet på säkerhet hänsyn jämväl böra tagas till behovet ur samhällssynpunkt av att det transportfordon, varom fråga är, hålles i gång. Någon ändring av lånevillkoren i övrigt synes mig för närvarande icke böra övervägas. Genom de bidrag, som enligt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 19 juli 1940 kunna utlämnas till vissa jordbrukare för inköp av gasgeneratorer till traktorer, har syftet med livsme-

delskommissionens förslag i fråga om lånevillkoren blivit tillgodosett. Där-
est riksdagen icke har något att erinra mot vad sålunda föreslagits, torde
det sedermera få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga författ-
ningsbestämmelser.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte
föreslå riksdagen

att till *Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motor-
drift* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1940/41
under kapitalbudgeten, statens utlåningsfonder, anvisa ett
reservationsanslag av kronor 6,500,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter
biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen,
att proposition av den lydelse, bilaga vid detta proto-
koll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

V. Schwartz.
